

VeźmĚte, prosĚme, na vĚdomĚ, Źe text ělĚnku odpovĚdĚ platnĚ prĚvnĚ ťpřavĚ ke dni publikace.

PrĚvo putativnĚch otců na popřĚnĚ otcovstvĚ prĚvnĚho otce

PrĚvnĚ ťpřava v ĀR nepřĚznĚvĚ putativnĚm otcům prĚvo podat Źalobu na popřĚnĚ otcovstvĚ, coŹ ěelĚ rostoucí kritice.[1] Na zĚkladĚ judikatury ESLP a ěl. 8 Ťmluvy o ochranĚ lidskĚch prĚv NejvĚšĚ soud opakovanĚ přĚpustil, Źe toto prĚvo můŹe bĚt přĚznĚno i bez vĚslovnĚ opory v zĚkonĚ. ĀlĚnek shrnuje klĚčovĚ judikĚtĚ EvropskĚho soudu pro lidskĚ prĚva, ŤstavnĚho soudu ĀR a NejvĚšĚho soudu ĀR, kterĚ vymezujĚ podmĚnky pro uplatnĚnĚ tohoto prĚva.

PrĚvo popĚrat otcovstvĚ a okruh osob, jimŹ je toto prĚvo přĚznĚno, přĚstavujĚ v jednotlivĚch stĚtech citlivou prĚvnĚ-politickou otĚzku ťzce spojenou s jejich historickĚm vĚvojem. HmotnĚprĚvnĚ ťpřava pravidel pro urěovĚnĚ otcovstvĚ a aktivnĚ legitimace k jeho popĚrĚnĚ přĚtom ve vĚtšĚnĚ stĚtů vychĚzĚ z doby přĚd objevem analĚzy DNA. PrĚvnĚ domnĚnky a jejich systematika jsou proto zaloŹeny na premise, Źe otec je vŹdy nejĚstĚ, coŹ v současnosti jĚŹ neplatĚ.

Spoleěnost si klade za cĚl, aby kaŹdĚ dĚtĚ mĚlo oba rodiěe, byt alespoň v prĚvnĚ rovinĚ, a domnĚnky urěujĚcĚ otcovstvĚ jsou tomuto cĚli podřĚzeny. V kontextu současného vĚdeckĚho poznĚnĚ, kterĚ umoŹňuje urěit biologickĚho otce s vysokou mĚrou jistoty, vŹak stĚle ěastĚji vznikajĚ rozpory mezi prĚvnĚm a faktickĚm stavem – dĚtĚ mĚ jinĚho prĚvnĚho a biologickĚho otce.[2] PřĚsto prĚvnĚ ťpřava biologickĚm otcům prĚvo na popřĚnĚ otcovstvĚ nepřĚznĚvĚ a ponechĚvĚ tuto moŹnost vĚhradnĚ matce a prĚvnĚmu otci dĚtĚte. PrĚvnĚ ťpřava v ĀeskĚ republice je přĚtom, co se tĚěe aktivnĚ legitimace, nejrestriktivnĚjŹĚ ze vŹech stĚtů EvropskĚ unie.[3] ĀeskĚ přĚdpisy navíc vĚslovnĚ nezakotvujĚ ani popĚrnĚ prĚvo dĚtĚte, coŹ je rovnĚŹ vnĚmĚno jako zĚsadnĚ nedostatek aktuĚlnĚ platnĚch přĚdpisů.[4]

V přĚpadech, kdy prĚvnĚ rodiěe nejsou ochotni stav zpochybnit a otcovstvĚ je urěeno na zĚkladĚ prĚvnĚ domnĚnky, nemajĚ biologĚtĚ otcovĚ ŹĚdnĚ přĚstředky, jak dosĚhnout zmĚny otcovstvĚ a tĚm i uznĚnĚ svĚ rodiěovskĚ odpovĚdnosti se vŹemi prĚvy a povinnostmi.[5] Tyto situace se postupnĚ dostĚvajĚ nejen přĚd vnitrostĚtnĚ soudy, ale i přĚd ESLP,[6] jehoŹ judikatura v reakci na tyto přĚpady inspirovala nĚkterĚ stĚty ke zmĚnĚ prĚvnĚ ťpřavy a zakotvenĚ prĚva biologickĚch otců popĚrat otcovstvĚ za urěitĚch okolnostĚ.[7]

K prĚvu na ochranu soukromĚho a rodinnĚho Źivota dle ěl. 8 EŤLP

ĀlĚnek 8 EvropskĚ Ťmluvy o ochranĚ lidskĚch prĚv a zĚkladnĚch svobod[8] zakotvuje prĚvo kaŹdĚho na respektovĚnĚ jeho soukromĚho a rodinnĚho Źivota. SoukromĚ Źivot přĚtom zahrnuje rovnĚŹ sociĚlnĚ aspekty identity jednotlivce, z ěehoŹ vyplĚvĚ, Źe kaŹdĚ by mĚl mĚt moŹnost postavit najisto důleŹitĚ aspekty tĚkajĚcĚ se jeho lidskosti zahrnujĚcĚ rovnĚŹ moŹnost navĚzat a vybudovat vztah s ostatnĚmi pro ělovĚka vĚznamnĚmi lidmi.[9] PrĚvĚ vztahy mezi rodiěem a dĚtĚtem tvořĚ důleŹitou souěst lidskĚ identity a spadajĚ do intimnĚ sfĚry kaŹdĚho jednotlivce.[10] UrěenĚ biologickĚho vztahu mezi domnĚlĚm rodiěem a dĚtĚtem se přĚtom netĚkĚ pouze prĚva na soukromĚ Źivot ťdajnĚho biologickĚho rodiěe, ale rovnĚŹ prĚva na soukromĚ Źivot dĚtĚte.[11]

ESLP uzavĚrĚ, Źe z povinnosti respektovat rodinnĚ Źivot vyplĚvĚ, Źe jakmile je prokĚzĚna existence rodinnĚho vztahu, musĚ stĚt jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvĚjet, a musĚ přĚjmout vhodnĚ opatřĚnĚ za ťěelem slouěenĚ rodiěe s dĚtĚtem.[12] ĀlĚnek 8 EŤLP mĚ bĚt nicmĚnĚ vyklĚdĚn tak, Źe

ukládá členským státům závazek zkoumat, zda je v nejlepším zájmu dítěte umožnit jeho biologickému otci založit mezi nimi vztah, např. prostřednictvím přiznání práva na styk.[\[13\]](#) **Jestliže je putativnímu otci umožněno vytvořit si vazby s dítětem tak, aby odpovídaly sociální realitě prostřednictvím jiného institutu odlišného od popření otcovství (resp. osvojení), nedochází k porušení čl. 8 EÚLP.[\[14\]](#) Z práva na respektování soukromého života tudíž jednoznačně nelze dovodit pozitivní závazek státu umožnit domnělému biologickému otci zpochybnit otcovství zapsaného otce, který je evidován na základě první domněnky.[\[15\]](#) **Biologický otec však nesmí být zcela vyloučen ze života svého dítěte, ledaže by k tomu byly dány důležité důvody vyplývající z nejlepšího zájmu dítěte.[\[16\]](#)****

Navzdory výše uvedenému však ESLP v jednom ze svých rozsudků uvedl, že **respektování rodinného života vyžaduje, aby biologická a sociální skutečnost převážila nad právní domněnkou.** V tomto konkrétním případě ESLP upřednostnil biologické pouto mezi otcem dítěte žijícím ve faktickém svazku s matkou, který současně popíral otcovství manžela matky, a tímto dítětem, před stavem právním.[\[17\]](#) V projednávaném případě se však jednalo o situaci, v níž se popření otcovství právního otce domáhala rovněž matka, a nikoli pouze biologický otec, neboť nizozemská úprava neumožňovala popření otcovství z důvodu právní jistoty.

K judikatuře Ústavního soudu a Nejvyššího soudu ČR

Na národní úrovni je ochrana rodinného života nad rámec EÚLP zakotvena rovněž v čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.[\[18\]](#) Ústavní soud v jednom ze svých nálezů navázal na zmíněnou judikaturu ESLP a položil principiální důraz na biologické vazby v rodině, avšak současně zdůraznil také sociální rozměr rodinných vztahů.[\[19\]](#) Ústavní soud uzavřel, že pokud se dostane do konfliktu zájem osob pokrevně příbuzných, u nichž prokazatelně existují i sociální vazby tvořící typické rysy rodiny, se zájmem osob nepříbuzných, mezi nimiž a dítětem se sice rovněž vytvořily emoční, sociální a další vazby, je třeba, není-li zde jiný naléhavý důvod, poskytnout ochranu těm rodinným vztahům, které naplňují vedle vazeb emočních a sociálních i vztah pokrevního příbuzenství.[\[20\]](#)

Nejvyšší soud je však ve svých závěrech pokročilejší, neboť již za účinnosti zákona o rodině dospěl k závěru, že **navzdory absenci aktivní věcné legitimace k podání žaloby na popření otcovství právního otce může soud putativnímu otci zcela výjimečně aktivní věcnou legitimaci přiznat.** Takový postup přichází v úvahu toliko **v případě, kdy je v zájmu dítěte, aby právo na respektování soukromého a rodinného života putativního otce převážilo nad právy matrikových rodičů a principem právní jistoty rodinných vztahů.**[\[21\]](#)

Nejvyšší soud současně uložil obecným soudům, aby při posuzování, zda putativnímu otci přiznají aktivní legitimaci, vyvažovaly zájmy všech dotčených osob a usilovaly o nalezení řešení, které bude nejlépe odpovídat zájmu dítěte ve smyslu čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Relevantními prvky zájmu dítěte přitom v tomto řízení je (i) právo dítěte na soulad mezi biologickým, právním a sociálním rodičovstvím, (ii) právo dítěte vyjádřit se ve všech záležitostech, které se jej dotýkají; (iii) právo dítěte znát své rodiče; (iv) právo na zachování své totožnosti; ale také (v) právo na respektování soukromého a rodinného života matky dítěte, právního i putativního otce.[\[22\]](#)

Ústavní soud následně v návaznosti na rozhodovací praxi Nejvyššího soudu rozhodoval o ústavní stížnosti domnělého biologického otce, jehož žaloba na popření otcovství v případě, kdy v rodném listě byl zapsán jako otec manžel matky na základě první domněnky, byla zamítnuta. Ústavní soud uzavřel, že za aktuálně platné právní úpravy zamítnutím žaloby na popření otcovství nedochází k porušení práva na respektování rodinného a soukromého života.[\[23\]](#) Navzdory tomu, že Ústavní soud současně apeloval na zákonodárce, aby posílil práva putativních otců v českém právním řádu,[\[24\]](#) nedošlo v průběhu téměř osmi let, které od vydání nálezu uplynuly, k žádným legislativním změnám.

Nejvyšší soud nicméně v rámci své dovolací praxe opětovně potvrzuje, že aktivní věcná legitimace k podání žaloby na popření otcovství může být putativnímu otci přiznána. Současně zdůrazňuje, že v zájmu dítěte bude jen takové rozhodnutí, které sleduje dlouhodobé zájmy dítěte a vede ke stabilnímu řešení.^[25] Z rétoriky Nejvyššího soudu vyplývá, že by postup spočívající v přiznání aktivní věcné legitimace putativnímu otci měl být aplikován restriktivně, avšak pro hodnocení, zda daný případ tyto předpoklady naplňuje, neposkytuje současně konkrétnější vodítka. Ačkoli lze progresivní přístup a snahu Nejvyššího soudu bezpochyby kvitovat, nejedná se o plošné řešení nežádoucího nastavení práv putativních otců, ale pouze o prostředek řešení těch nejextrémnějších případů.

Závěrečné shrnutí

Ačkoli z mezinárodních závazků nevyplývá pro Českou republiku povinnost přiznat putativním otcům aktivní věcnou legitimaci k podání žaloby na popření otcovství právního otce, v praxi by v důsledku tvrdosti právní úpravy při její důsledné aplikaci docházelo k tak nespravedlivým situacím, že soudy *de iure* v těchto případech rozhodují *contra legem* a přiznávají putativním otcům aktivní legitimaci navzdory absenci výslovného zakotvení. Tento stav je zjevně nežádoucí. Přes výslovné apely Ústavního soudu a rozvíjející se judikaturu Nejvyššího soudu však dosud nedošlo k žádnému legislativnímu posunu. Současná situace přináší značnou právní nejistotu, neboť i když Nejvyšší soud připouští, že ve výjimečných případech lze putativním otcům aktivní legitimaci přiznat, současně platí, že zamítnutí takové žaloby podle Ústavního soudu nepředstavuje porušení práva stěžovatele na respektování soukromého a rodinného života. Tato právní dichotomie je nežádoucí, protože neposkytuje adresátům ani obecným soudům jasná vodítka, která by usnadnila rozhodování a umožnila předvídat výsledek řízení.

JUDr. Radka Čihulková,
advokátní koncipientka

BŘÍZA & TRUBAČ
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ — ATTORNEYS AT LAW

Bříza & Trubač, s.r.o., advokátní kancelář

Palladium Praha
Na Poříčí 1079/3a
110 00 Praha 1

Tel.: +420 777 601 114
e-mail: info@brizatrubac.cz

[1] Viz KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. § 785 [Popírání prvé domněnky manželem matky]. In: KRÁLÍČKOVÁ,

Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 538, marg. č. 1.

[2] Tento závěr vyjádřil rovněž Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 18. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 405/09, v němž uzavřel, že: „Ačkoliv právní domněnky významným způsobem zjednodušují určení právního otcovství, nelze je z povahy věci považovat za dostatečnou záruku shody biologického a právního otcovství.“

[3] Viz náleží Ústavního soudu ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3122/16, bod 41.

[4] Viz JANTOŠOVÁ, Klára. § 785 [Popření otcovství manželem matky]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 2., nebo KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. § 785 [Popírání první domněnky manželem matky]. In: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 538, marg. č. 1., nebo náleží Ústavního soudu ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3122/16.

[5] Na rozdíl od otcovství, které je určeno na základě druhé (resp. třetí) domněnky, tj. na základě souhlasného prohlášení, u něhož má soud oprávnění zahájit řízení o popření otcovství ex offo ve smyslu ustanovení § 793 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů („OZ“), u určení otcovství na základě první domněnky tato možnost neexistuje, přičemž tato diskrepance nebyla při přijímání OZ dostatečně ani přesvědčivě odůvodněna (k tomu viz blíže JANTOŠOVÁ, Klára. § 785 [Popření otcovství manželem matky]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 2.).

[6] ESLP.

[7] Např. německý § 1600 odst. 1 bod 2 BGB přiznává právo popírat otcovství muži, který místopřísežně prohlásí, že měl s matkou dítěte pohlavní styk v době početí dítěte, a současně jsou splněny podmínky § 1600 odst. 2 a 3 BGB, tedy (i) mezi dítětem a jeho právním otcem neexistuje žádný společenský a rodinný vztah, který je dán, pokud právní otec vykonává nebo v rozhodné době vykonával faktickou odpovědnost za dítě, přičemž tato odpovědnost se zpravidla předpokládá, pokud je právní otec manželem matky nebo s ní žil delší dobu ve společné domácnosti; a (ii) popírající osobou je biologický otec dítěte. Podmínka (i) však může být biologickým otcem zpochybňována v tom směru, že otec může prokázat, že manželství je pouze formální a že se právní otec o dítě vůbec nestará.

Dále přiznává za podobně detailně vymezených podmínek právo k určení/popření otcovství domnělému otci rovněž např. Francie, Finsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko a Slovinsko (viz náleží Ústavního soudu ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3122/16).

[8] EÚLP.

[9] Rozsudek ESLP ze dne 16. 12. 1992 ve věci Niemietz proti Německu, č. stížnosti 13710/88, § 29.

[10] Nález Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 15/09.

[11] V tomto směru je nutné poukázat rovněž na čl. 7 Úmluvy o právech dítěte, podle něhož má každé dítě právo znát své rodiče.

[12] Rozsudek ESLP ve věci Kutzner proti Německu, č. stížnosti 46544/99, § 61.

[13] Rozsudek ESLP ze dne 13. 1. 2021 ve věci Koychev proti Bulharsku, č. stížnosti 32495/15, § 57 a rozsudek ESLP ze dne 9. 10. 2014 ve věci Marinis proti Řecku, č. stížnosti 3004/10, § 70, Nález Ústavního soudu ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3122/16, bod 33.

[14] Rozsudek ESLP ve věci Chavdarov proti Bulharsku, stížnost č. 3465/03.

[15] Nález sp. zn. II. ÚS 3122/16, bod 38; srov. rozsudek ESLP ze dne 21. 12. 2010 ve věci Chavdarov proti Bulharsku, č. stížnosti 3465/03, § 48.

[16] Rozsudek ESLP ve věci Ahrens proti Německu, č. stížnosti 45071/09.

[17] Rozsudek ESLP ve věci Kroon a ostatní proti Nizozemsku, č. stížnosti 18535/91, § 40.

[18] Ústavní zákon č. 2/1993 Sb.

[19] Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2007, sp. zn. II. ÚS 568/06.

[20] Dtto.

[21] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 21 Cdo 5068/2014, obdobně rovněž Rozsudek ESLP ve věci Rožañski proti Polsku ze dne 18. 8. 2006, č. stížnosti 55339/00.

[22] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2016, sp. zn. 21 Cdo 5068/2014.

[23] Nález Ústavního soudu ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3122/16.

[24] Nález Ústavního soudu ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. II. ÚS 3122/16, bod 60.

[25] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2021, sp. zn. 21 Cdo 19/2018.

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)